

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta sociálních věd

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií



Veronika Smržová

Osobnost Josefa Harryho Jelínka

Bakalářská práce

Praha, 2013

Autor bakalářské práce: Veronika Smržová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavel Suk

Rok obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

Smržová, Veronika. *Osobnost Josefa Harryho Jelínka*. Praha, 2013. 40 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Suk.

Abstrakt

Text představuje osobnost Josefa Harryho Jelínka. Cílem této práce je podat ucelený obraz osobnosti Josefa Harryho Jelínka a představit jej především jako novináře a nakladatele. Většina dostupných textů se totiž nezaobírá jeho novinářskou a vydavatelskou kariérou. Text tak chce zejména představit méně známou část Jelínkovi osobnosti. Zpočátku je práce věnována životu Josefa Harryho Jelínka až do roku 1938. Nejvýznamnější část práce pak tvoří analýza spisovatelské a vydavatelské činnosti Jelínka, která je také jedním z cílů celé práce. Jedna z kapitol sleduje vydávání časopisu *Znova*, ve kterém Jelínek působil na pozici šéfredaktora. Text analyzuje celý časopis, poukazuje na propagandistické prvky a celkově vystihuje charakter daného periodika. Zároveň jsou v práci zmíněny texty, jejichž autorem je přímo Jelínek. Tato práce obsahuje i kapitolu shrnující vydavatelskou činnost Evropského nakladatelství, které Jelínek vedl v době Protektorátu Čechy a Morava. V textu je pak obsažena i krátká analýza knih, které vydávalo Evropské vydavatelstvo. Knihy jsou analyzovány především z hlediska jejich obsahu a zvolené tematiky. Jsou představováni autoři i jejich díla. Z textu vystupuje kompletní obraz Josefa Harryho Jelínka, který shrnuje jeho soukromý život a analyzuje jeho profesní žurnalistickou dráhu.

Klíčová slova

Josef Harry Jelínek, „Znova“, Evropské vydavatelstvo, propaganda, aktivismus, antisemitismus.

Abstract

Text represents the personality of Josef Harry Jelinek. The aim of this work is to provide a comprehensive picture of Josef Harry Jelinek and present it as a journalist and publisher. Most of existing texts does not deal with his journalistic and publishing career. his text is particularly keen to introduce lesser-known part of Jelínek personality. Initially, the work is devoted to the life of Josef Harry Jelinek until 1938. The most important part of the work is the analysis of Jelinek's writing and publishing, which is also one of the objectives of this work. One of the chapters follows the publication of the magazine „Znova“, in which Jelínek worked as editor. The text analyzes the entire magazine, points out propaganda elements and generally reflects the character of this journal. Simultaneously, the work discussed texts, the author is right Jelinek. This work contains a chapter summarizing the publishing of the European publishing house, which Jelinek led during the Protectorate of Bohemia and Moravia. The text also includes a brief analysis of books published European Publishing. Books are analyzed primarily in terms of their content and the chosen theme. The text also includes a brief analysis of books published European Publishing. Books are analyzed primarily in terms of their content and the chosen theme. It presents writers and their works. Text shows a complete picture of Joseph Harry Jelinek, summarizes his private life and analyzes his professional journalism career.

Keywords

Josef Harry Jelinek, „Znova“, European Publishing, activism, anti-Semitism.

Rozsah práce:

59 490 ZNAKŮ

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Veronika Smržová

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK

Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Veronika Smržová

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2010/2011

E-mail diplomantky/diplomanta:

veronika.smrzova@seznam.cz

Studijní obor/forma studia:

Mediální studia/ kombinovaná forma

Předpokládaný název práce v češtině:

Osobnost Josefa Harryho Jelínka

Předpokládaný název práce v angličtině:

Personality of Josef Harry Jelínek

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2013/2014

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Většina dostupné literatury se o Josefu Harrym Jelínkovi zmiňuje v souvislosti s jeho „proslavenými podvody“. Těmi neznámějšími jsou podvodné prodeje hradu Karlštejn a pražské tramvajové linky. Josef Harry Jelínek byl ale i tajným agentem SS a sbíral kompromitující informace na české novináře. V období Protektorátu působil také jako nakladatel. Nakladatelství, s kterými byl spojen, mimo jiné vydávala proněmeckou a antisemitskou literaturu. Od roku 1938 do roku 1943 pak byl Harry Jelínek šéfredaktorem výrazně pronacistického časopisu Znova.

Cílem mé práce je podat ucelený obraz osobnosti Josefa Harryho Jelínka. Chci tohoto člověka představit nejen jako podvodníka, ale především jako novináře, nakladatele a kolaboranta. Tohoto cíle chci dosáhnout čerpáním z dostupné literatury a analýzou výsledků Jelínkovi nakladatelské a novinářské činnosti.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod
2. Josef Harry Jelínek do roku 1933 (Tato část práce bude věnována stručnému popisu života J.H. Jelínka do roku 1933. J. H. Jelínek v tomto období působil jako falešný znalec uměleckých děl, obchodoval se starožitnostmi a prováděl nejrůznější podvody, aby si udržel vysoký životní standart a vyšší společenské postavení. Stručný popis tohoto úseku Jelínkova života je potřebný pro utvoření celkového obrazu jeho osobnosti a pro pochopení jeho pozdější činnosti.)
3. Kolaborace s nacisty (Kapitola se bude zabývat Jelínkovými sympatiemi k Německu 30. let, které vyústily až ve spolupráci s SS. Jelínek jako tajný informátor zjišťoval a sbíral informace na české novináře a šéfredaktory a předával je německé straně.)
 - 3.1. Nakladatelská činnost (V této části se budu věnovat osobnosti Jelínka coby nakladatele. Chci zde pojednat o jeho nakladatelské činnosti a o titulech, které Jelínek uváděl na trh. Harry Jelínek byl společníkem Evropského vydavatelstva. Toto vydavatelství nakonec opustil a ještě před válkou založil vydavatelství vlastní, které neslo název Jelínek. Obě vydavatelství produkovala literaturu silně proněmeckou.)
 - 3.2. Šéfredaktor časopisu Znova (Podkapitola bude mapovat Jelínkovu šéfredaktorskou činnost v pronacistickém a antisemitském časopise Znova, který vycházel v období Protektorátu. Tato část bude věnována analýze tohoto periodika a hlouběji se bude zabývat články a úvodníky, které psal přímo J. Harry Jelínek.)
4. Josef Harry Jelínek po druhé světové válce (Kapitola bude stručným pojednáním o Jelínkově životě po jeho odchodu do Německa v roce 1945.)
5. Závěr

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Pro účely své práce budu zpracovávat časopis Znova a budu jej analyzovat za celé období, kdy vycházel, 1938-1944.

Znova. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1938-1944.

Analyzovat budu také publikace, které vydávalo Evropské vydavatelstvo v období 1938-1943 a vydavatelství Jelínek v období 1944- 1945. Tedy v obdobích, kdy v těchto vydavatelstvích působil Harry Jelínek.

Bouchal, Antonín. Beneš atentátník. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1943.

Jelínek, Harry Josef. Konec velké illuse. Díl 2, Francie. 3. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1940.

Kahánek, Ferdinand. Beneš contra Beck: reportáže a dokumenty. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1939.

Rélink, Karel. Pražská bohéma: Vzpomínky na vynikající české umělce. Praze: B. Kočí, 1929.

Schwarz, Dieter. Světové Židovstvo: organisace, moc a politika. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1939.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

V této práci budu využívat především teoretický přístup, který bude zahrnovat práci s odbornou literaturou a dobovým periodikem. Zjištěné poznatky pak budu dále teoreticky rozpracovávat. Hlavním pilířem této práce bude odborná literatura, která pojednává o Jelínkovi, literatura, kterou Jelínek vydával a periodikum, jehož byl šéfredaktorem.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Bednařík, Petr, Jirák Jan a Köpplová Barbara. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. Praha: Grada, 2011. (Z díla budu čerpat teoretické informace o fungování legálních médií v době Protektorátu. Publikace podává celkový obraz dějin médií na našem území. Pro mé účely nejvíce poslouží kapitola 7., která shrnuje fungování médií na našem území v době Protektorátu. Tato kapitola se věnuje jednotlivým druhům médií, novinářům i cenzuře.)

Bělohlávek, Arno a Dobeš, Karel. Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi. Praha: Mladá

fronta, 1984. (Tuto publikaci budu analyzovat a čerpat z ní informace pro svoji práci, které budu dále teoreticky rozpracovávat. Titul se zabývá osobou Josefa Harryho Jelínka, jde o bibliografické dílo, které se zabývá především těmi částmi Jelínkova života, o nichž toho veřejnost příliš neví.)

Brandes, Detlef. Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945. Praha: Prostor, 2000. (Z této knihy budu čerpat teoretické informace o situaci v Protektorátu, především o tématu kolaborantství. Tato práce německého historika usiluje o shrnutí situace v Protektorátu. Nevybírám si jedno konkrétní téma, ale snažím se vyzdvihnout to, co bylo pro život v Protektorátu příznačné.)

Finger, Antoš et al. Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941. Praha: Karolinum, 2003. (Dílo budu analyzovat a získávat z něj informace o fungování českého tisku pro dané období. Základem tohoto díla jsou zápisy novináře Antonína Fingera, které si dělal na tiskových konferencích v letech 1939-1941. Jakub Končelík, Barbara Köpplová a Jitka Kryšpínová k Fingerovým zápisům přidali i zápisy Tiskového odboru a dílo tak odhaluje fungování propagandy na území Protektorátu.)

Pasák, Tomáš. Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939-1945. Praha: Univerzita Karlova, 1980. (Z této publikace budu čerpat statistické informace o časopise Znova. Dílo zhruba pojednává o periodickém tisku, který vycházel na území Protektorátu. Součástí publikace jsou statistická data o jednotlivých periodikách a také abecední seznam všech periodik, které na našem území v daném období vycházely).

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Datum / Podpis studenta/ky

.....

Obsah

Úvod	12
Josef Harry Jelínek 1905- 1939.....	13
Proněmecká činnost v letech 1938-1939	19
Analýza časopisu Znova.....	21
Evropské vydavatelstvo.....	32
Josef Harry Jelínek od roku 1945	37
Závěr	37
Summary	38
Použitá literatura:.....	39

Úvod

Josef Harry Jelínek se snad nejvíce proslavil podvodným prodejem Karlštejna. Tato pozoruhodná akce, pokud se skutečně odehrála tak, jak se o ní lze dočíst z různých pramenů, může do jisté míry budit sympatie ke svému původci. Harry Jelínek měl však na svém kontě podvodů a zločinů mnohem více. Jeho životní dráha byla velmi rozmanitá, ze studenta a syna uznávaného lékaře se stal podvodným obchodníkem se starožitnostmi, na kterého bylo pro nekalé obchody podáno množství žalob. Dostupná literatura podává obraz Harryho Jelínka jako známého recesisty a podvodníčka. Tento obraz Jelínka se ovšem značně proměňuje v době nástupu nacistické moci v českých zemích. Tehdy se Jelínek dokonce stal proněmeckým novinářem a majitelem vydavatelství, jež pod jeho vedením publikovalo propagandistickou literaturu a vydávalo antisemitský časopis Znova. Působil i jako informátor a čilý spolupracovník nacistů. Kvůli jeho kolaborantské činnosti na něj Československo po skončení války dokonce vydalo zatykač. Stopa Harryho Jelínka však končí za československými hranicemi. Část života po válce prožil Jelínek patrně v Německu a podle některých zdrojů nakonec zemřel v Itálii.

Tato práce je věnována osobě Josefa Harryho Jelínka. Jejím cílem je podat ucelený obraz osobnosti Josefa Harryho Jelínka a především jej představit jako novináře a nakladatele. V první části textu bude popsán jeho život do roku 1939. V tomto období působil Jelínek jako falešný znalec uměleckých děl, obchodoval se starožitnostmi, které byly falešné či kradené. Také údajně realizoval svůj slavný prodej hradu Karlštejn a prodej tramvajové linky v Praze. Nejružnější podvody Jelínek dělal kvůli udržení vysokého životního standartu a společenského postavení. Tuto část textu, ve které shrnu významnou kapitolu Jelínkova života, považuji za nezbytnou pro utvoření celkového obrazu jeho osobnosti a také pro pochopení jeho pozdějších činností a to především činností kolaborantských a proněmeckých. Další část práce je věnována Jelínkově kolaborantské činnosti v období druhé světové války. Jelínek byl tehdy aktivním spolupracovníkem nacistů a údajně měl působit i jako jejich informátor. Zmiňovaná část této práce je rozdělena na dvě kapitoly, z nichž první mapuje Jelínkovu šéfredaktorskou činnost v antisemitském časopise „Znova“. Druhá kapitola je pak

věnována Jelínkově nakladatelské činnosti v letech 1938-1945, kdy jako společník Evropského vydavatelstva a později i majitel tohoto nakladatelství vydával proněmeckou literaturu. Závěrečnou část práce tvoří stručné pojednání o Jelínkově životě od roku 1945.

V této práci je využíváno teoretického přístupu, který zahrnuje práci s dostupnou odbornou literaturou a dobovými periodiky. Hlavním pilířem práce je tedy odborná literatura, která se zabývá osobou Josefa Jelínka, dále literatura, kterou Jelínek vydával ve svém nakladatelství a periodikum, jehož byl šéfredaktorem.

Josef Harry Jelínek 1905- 1939

Podat ucelené informace o Jelínkově životě do roku 1939 není snadné. Hlavním důvodem je neexistence pramenů, které by o této osobě podávali nějaké hodnověrné svědectví. Různých fám však kolem osoby Harryho Jelínka existuje mnoho, z nich ovšem nelze vycházet, neboť jsou většinou nepravdivé či silně zkreslené. Od roku 1938, kdy začal Josef Harry Jelínek působit v Evropském vydavatelství, si o něm lze udělat poměrně jasný obraz právě na základě literatury, kterou vydával či na základě článků, jejichž byl autorem. Ve fondu Policejní ředitelství II v Národním archivu je uložen poměrně obsáhlý spis Josefa Harryho Jelínka, z něj však neodhalíme všechny podrobnosti Jelínkova života, které by byly pro tuto kapitolu potřebné. Informace pro následující kapitolu čerpám proto ze dvou jediných knih, které o životě Josefa Harryho Jelínka kdy vyšly. Protože i v těchto dílech mohou existovat informace, které jsou zkreslené, snažím se vycházet pouze z údajů, které jsou shodné v obou dílech a které autoři podkládají nějakými hodnověrnými prameny.

14. října 1905 se ve Vlašimi narodil Josef Augustin Jelínek Alfréd Jelínek, později známý jako Harry Jelínek. Harryho otec byl ve Vlašimi velmi uznávaným lékařem a rodina Jelínků tak patřila k místní honoraci. Doktor Jelínek byl dokonce osobním lékařem tamější knížecí rodiny a Harry, díky otcově známosti, mohl získat základní vzdělání při soukromé výuce s knížecími dětmi. Zde se již v raném věku naučil velmi dobře anglicky

a francouzsky. Oba tyto jazyky později využil při obchodování starožitnostmi se zahraničními klienty.¹

Harry Jelínek byl považovaný za nadaného studenta, přesto však nedostudoval žádné ze dvou gymnázií, na kterých započal výuku. Byl proto přijat na reálku, avšak i v rámci tohoto typu školy přestupoval, než roku 1926 odmaturoval. Na otcovo přání měl Josef Harry Jelínek studovat lékařskou fakultu, to však po maturitě na reálce nebylo možné, protože lékařství mohli studovat pouze studenti z gymnázií. Aby mohl být Harry Jelínek zapsán jako student lékařské fakulty, musel být nejdříve zapsán jen jako mimořádný posluchač, absolvovat maturitu z latinského jazyka a teprve pak se mohl stát řádným studentem. Tím se Harry Jelínek nakonec také stal, avšak nikde neexistuje záznam o jeho maturitě z latinského jazyka.²

Studium medicíny Jelínek nedokončil. Kniha A. Bělohlávka a K. Dobeše i dílo S. Motla shodně uvádějí, že Jelínek se studiu příliš nevěnoval. Josef Harry Jelínek měl absolvovat celkem čtyři semestry, údajně však nelze nalézt nějaký záznam o tom, že by složil jakoukoli zkoušku.³ Jelínka přitahoval tehdejší pražský život a svou budoucí kariéru viděl spíše v úspěšném podnikání než ve vlašimské ordinaci. Když se Karel Jelínek dozvěděl, že syn neplní řádně studium medicíny, vykázal jej z domova. Styky s otcem pak Harry Jelínek už nikdy nenavázal.

Ještě během studií si Harry Jelínek přivydělával v pražských podnicích jako profesionální gigolo. Ovládal totiž několik jazyků a již od mládí měl osvojené dobré vystupování. Navíc byl podle pamětníků vždy velmi elegantní a pečlivě upravený. U této profese však Harry Jelínek nezůstal. V následujících letech se začal věnovat obchodu se starožitnostmi. Obchodoval převážně s kradeným zbožím. K tomuto obchodování se měl údajně dostat díky jisté rakouské hraběnce, která již obchod s falešnými starožitnostmi nějakou dobu vedla. Jelínek v roce 1928 působil nejdříve

¹ MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času 3*. Praha: Eminent, 2012. s. 130-131. ISBN 978-80-7281-448-0.

² BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 10-35.

³ MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času 3*. Praha: Eminent, 2012. s. 138. ISBN 978-80-7281-448-0.

jako její společník, záhy byl seznámen se všemi obchody a stal se na nějaký čas i jejím spolupracovníkem.⁴

Během následujících deseti let tak Jelínek vedl vlastní firmu, která obchodovala s obrazy a starožitnosti. Jelínek však nikdy neměl oprávnění k podnikání, jeho firma nikdy neplatila žádné daně a jako na obchodníka s obrazy na něj ani nikdy nepřišla žádná kontrola. V tehdejší době byly navíc státní kontroly komisionářů, kteří zprostředkovávali koupě a prodej obrazů, velmi časté. U firmy Harryho Jelínka ale neexistuje záznam o žádné podobné kontrole. Jelínek byl údajně zapojen i do obchodování s obrazy tak slavných autorů jako byl Paul Cézanne, van Dyck či Henri Matisse.⁵

Existují soudní záznamy, které zkoumal Stanislav Motl⁶ i autoři Bělohlávek a Dobeš⁷ a ty dokazující, že za dobu fungování Jelínkovi firmy bylo na Harryho Jelínka podáno na 501 žalob. Tento počet tak odpovídá jedné žalobě týdně. I přes to však nebyl Harry Jelínek nikdy souzen, žaloby totiž byly stahovány či ukončovány smírnou cestou. Kvůli zasílání soudních obsílek Jelínek několikrát do roka měnil své bydliště, aby zásilky nemusel vyzvedávat. V letech 1928- 1937 pobýval celkem na 22 pražských adresách. V mnoha případech bylo také těžké Jelínkovi cokoli dokázat, protože jeho obchody provázal velký chaos. Navíc se za něj při obchodování zavazovali i velmi známí a vlivní lidé. Bělohlávek a Dobeš zmiňují např. tehdejšího senátora Mazance.⁸ Pro Jelínka pravděpodobně nebylo těžké přesvědčit kupující či prodávající o výhodnosti a poctivosti obchodu. Mohl využívat svého vybraného chování, často lákal na fiktivní šlechtické tituly a majetky. Soudní záznamy totiž zachovaly některé výpovědi ze strany žalujících. a ty hovoří o tom, že Harry Jelínek se prezentoval jako doktor, či šlechtic. Ukazoval

⁴ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 35-36.

⁵ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 37-64.

⁶ MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času 3*. Praha: Eminent, 2012. 273 s. ISBN 978-80-7281-448-0.

⁷ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. 183 s.

⁸ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 64-69.

fotky svých zámků, zaštiťoval se uznávanými osobami, vyprávěl smyšlené příběhy o svém životě, majetku i obchodech. Vystupoval vždy velmi sebevědomě a dovedl vytvořit dojem vážené a uznávané osoby. Vzhledem k vysokému počtu poškozených měl Jelínek přesvědčovací taktiku jistě dokonale osvojenou.⁹

A. Bělohlávek a K. Dobeš ve své knize otiskly přímo kopie ze soudních archivů, na kterých jsou zaznamenány výpovědi poškozených, žalujících Harryho Jelínka. Tyto výpovědi jsou často stěží uvěřitelné, popisují neuvěřitelně sebevědomé vystupování Jelínka a jeho schopnost přesvědčit potenciálního zákazníka.¹⁰

Největší slávy však Josef Harry Jelínek dosáhl pro zcela jiný podvod. Mnozí jej za tento kousek dokonce považují za hrdinu, přestože jím způsobil finanční újmu druhé osobě a přestože existují dohady, že se tento příběh ve skutečnosti ani neodehrál a je pouhou legendou. Pokud se v médiích objeví jméno Josefa Jelínka, nejčastěji je to právě ve spojitosti s tak proslaveným prodejem Karlštejna. I při vyhledávání informací o Harrym Jelínkovi jsem se setkala s tím, že jej pražští archiváři znali jako „toho, co prodal Karlštejn“. Nikde ovšem neexistuje žádný důkaz o tom, jestli se prodej uskutečnil či nikoli. Stanislav Motl vypátral dr. Wilema Prunera, který působil jako filmový herec a Harryho Jelínka znal. Wilem Pruner tvrdil, že se o chystaném podvodu s prodejem Karlštejna dozvěděl, vše vyradil potencionálním obětím Jelínkova podvodu a celý obchod tím Jelínkovi překazil. Toto svědectví však není nikterak potvrzené. Je docela možné, že si celou věc s prodejem hradu vymyslel buď samotný Jelínek nebo někdo z jeho okolí.¹¹ Údajně chtěl Jelínek prodat Karlštejn bohatému americkému páru, který toužil v Evropě vlastnit vlastní šlechtické sídlo. Jelínek, který se s manželi Chickeltsovými měl seznámit při návštěvě u Lobkowiczů, vystupoval jako potomek slavného rodu a majitel hradu Karlštejn. Oba manželé prý hned souhlasili s prohlídkou Jelínkova hradu a Jelínek pro ně měl sehrát divadlo, které je přesvědčilo ke koupi. Prohlídka byla domluvená na dobu, kdy zrovna Karlštejn neměl návštěvní hodiny. Harry Jelínek buďto podplatil nebo obelhal tehdejšího hradního kastelána, najal soubor

⁹ MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času 3*. Praha: Eminent, 2012. s. 138. ISBN 978-80-7281-448-0.

¹⁰ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 65-66.

¹¹ MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času 3*. Praha: Eminent, 2012. s. 135. ISBN 978-80-7281-448-0.

herců, kteří v dobových kostýmech vystupovali jako pážata a služební. Americký pár byl okouzlen krajinou, služebnictvem i samotným hradem a souhlasil s koupí Karlštejna. Harry Jelínek měl dostat 30 000 amerických dolarů jako zálohu na výdaje spojené s převodem hradu. Tím obchod skončil, Jelínek si ponechal zálohu a manželům Chickeltsovým se už nepodařilo jej kontaktovat. Manželé se samozřejmě nakonec dozvěděli, že se stali obětí podvodného obchodu, přesto se rozhodli na Harryho Jelínka nepodat trestní oznámení a to údajně proto, aby neutrpěla jejich pověst.¹² Tento příběh lze nalézt v různých drobných obměnách hned v několika zdrojích, jaká jeho verze je pravdivá, pokud vůbec nějaká je, však nalézt nelze.

Existuje však ještě jedna legenda o tom, jak Harry Jelínek narazil na manžele Chickeltonovi znovu. Mělo se tak stát v chorvatském Splitu, kam Jelínek po prodeji Karlštejna odjel na dovolenou. S americkými manželi se zde potkal čirou náhodou. Ti totiž odjeli z Československa, kam se plánovali opět vrátit, až budou nachystány všechny náležitosti nutné k prodeji hradu, mezitím však chtěli dále cestovat a poznávat Evropu. Harry Jelínek měl ve Splitu manželům ještě prodat jachtu za 10 000 dolarů, kterou však měl sám pouze vypůjčenou. Tento příběh sice uvádějí autoři Bělohlávek a Dobeš, ovšem sami v knize přiznávají, že se toto vyprávění pouze traduje, ale nelze jej jakkoli dosvědčit.¹³

Josef Harry Jelínek se měl však dopustit ještě jednoho podvodu, který ho proslavil jen o něco méně než prodej Karlštejna. V červenci roku 1938 se Harry Jelínek seznámil s jistým panem Nowakem. Ten byl v Praze na dovolené, žil a podnikal v USA, avšak původem byl Čechoslovák. Jelínek jej měl přesvědčit, že je zástupcem firmy provozující tramvajové linky. Opět domluvil a sehrál divadlo, při kterém se s panem Nowakem svezl tramvajovou linkou číslo 1. Podplacený průvodčí Jelínka tituloval slovy „pane řediteli“ a na konci jízdy ukázal vysoký obnos peněz, který vybral od cestujících za jízdenky. Panu Nowakovi připadal provoz tramvajové linky jako výnosný obchod a proto souhlasil s její koupí. Harry Jelínek inkasoval zálohu 4000 amerických dolarů a

¹² BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 85-96.

¹³ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 85-96.

panu Nowakovi se už nikdy nepodařilo Jelínka zkontaktovat.¹⁴ Je však nutno opět poznamenat, že ani k tomuto příběhu není možné nalézt žádné důkazy, neboť pan Nowak na Jelínka také nepodal trestní oznámení. Důvodem měla být obava před veřejným zostuzením. I v případě tohoto příběhu se informace z různých zdrojů liší. Některé tvrdí, že záloha byla 3000 dolarů či že potenciální kupující byl původem z Ruska.

Josef Harry Jelínek byl velmi proslulou postavou Prahy 30. let. Byl častým návštěvníkem pražských barů a restauračních zařízení, pro mnohé byl znám i jako automobilový závodník a přítel Jiřího Kristiána Lobkowicze. Jeho podvody, obzvláště prodej Karlštejna a pražské tramvajové linky, se staly pověstnými. I když se jedná o podvody, které se často možná ani neuskutečnily, je pochopitelná sympatie, kterou k němu mnozí mohou cítit. Fantaskní příběhy, které pověstný pražský hochštapler vymýšlel a realizoval za účelem okrádání bohatých podnikatelů, mohou skutečně působit zábavně a Jelínek až do začátku 2. světové války mohl budit dojem recesisty. Avšak s blížícím se rokem 1939 bylo zaznamenáno, že se Josef Harry Jelínek začíná stýkat se sympatizanty nacistického Německa. V roce 1935 bylo s Jelínkem dokonce vedeno vyšetřování kvůli podezření, že se stýká se špiony pracujícími pro Německo. Jelínek sice nebyl z tohoto důvodu nikdy trestně stíhán, avšak ocitl se v hledáčku československé tajné služby, která si jeho styků nepřestávala všimnout až do začátku války. Roku 1938 se Josef Harry Jelínek oženil. Jeho manželkou se stala dcera známého pražského vydavatele Jindřicha Bačkovského. Vydavatelství Bačkovský sice vlastnila Jelínkova manželka, avšak Jelínek se po výhodném sňatku stal jeho ředitelem a také spolujednatel.¹⁵

S počátkem války pak u Jelínka nastal obrát, z podvodného obchodníka se stal kolaborantem. Z výše uvedeného textu je patrné, že Jelínkův život ovládala touha po majetku a slávě, pracovat nechtěl. Navazoval kontakty s aristokraty, bohatými podnikateli a snažil se zapadnout mezi ně. Německé hlásání nadřazenosti jej proto pochopitelně přitahovalo. Jelínek totiž už od dětství, kdy byl částečně vychováván mezi

¹⁴ MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času 3*. Praha: Eminent, 2012. s. 136. ISBN 978-80-7281-448-0.

¹⁵ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 120-148.

šlechtickými dětmi, nechtěl být členem rovnoprávné veřejnosti. Když vytušil, že by Německo mohlo ovládnout Československo, snažil se zařadit do budoucí vládnoucí společnosti. Z následujícího textu, který bude pojednávat o Jelínkově činnosti během válečného období, bude zjevné, že u Jelínka, více než morální zábrany, byla důležitá právě touha patřit k vládnoucí skupině společnosti.

Proněmecká činnost v letech 1938-1939

Jako ředitel vydavatelství Bačkovský rozhodl Jelínek o změně směřování rodinné firmy i o jejím přejmenování. Z vydavatelství Bačkovský se stalo Evropské vydavatelstvo, které začalo vydávat vlastní časopis s názvem „Znova“, politicky zaměřené knihy a také beletrii. Vydavatelství se specializovalo především na politickou literaturu. Vydávaná literatura i časopis byly výrazně pronacistické a antisemitsky zaměřené. Nacisté pochopitelně ovládali oficiální protektorátní tisk. A takto zaměřená vydavatelská činnost měla Jelínkovi zajistit jistotu pro podnikání, slušný výdělek i jistý vliv. Novinář legálního protektorátního tisku však měl i mnohé jiné výhody. Měl např. právo zvláštní ochrany či právo nosit zbraň.¹⁶

Situace v Protektorátu Čechy a Morava se pochopitelně odrážela i v novinářském prostředí. Žurnalisté, pokud chtěli pracovat v legálním tisku, museli striktně dodržovat pokyny nadřízených orgánů. V takové atmosféře nebyl prostor pro vlastní tvorbu a svobodné vyjadřování. A protože právě v takovém období vedl Josef Harry Jelínek své nakladatelství, považuji za nutné popsat okolnosti vydávání periodik a veškeré literatury v protektorátním zřízení.

Český tisk v Protektorátu fungoval na základě pokynů vydávaných příslušnými orgány. Vydávání periodik bylo podřízeno Tiskovému odboru Předsednictva ministerské rady, který fungoval až do roku 1942, kdy byla jeho činnost ukončena záhy po smrti Říšského protektora Reinharda Heydricha. Tiskový odbor pak nahradil Úřad lidové osvěty. Při

¹⁶ CEBE, Jan a KONČELÍK, Jakub. *Novinářská aktivismus: protektorátní kolaborantská žurnalistika a její hlavní představitelé z řad šéfredaktorů českého legálního tisku. Sborník Národního muzea v Praze, řada C-Literární historie. 2008, roč 5, 1-4, s. 39-41. ISSN 0036-5351. Dostupné z: https://publication.fsv.cuni.cz/attachments/387_cebe_koncelik_NM_2008.pdf*

Úřadu říšského protektora fungovala skupina Tisk, kterou vedl Wolfgang Wolfram von Wolmar.¹⁷ Ten byl v roce 1943 ve své funkci vystřídán Arturem Söhnelem.¹⁸ Wolfgang von Wolfram byl faktickým vedoucím periodik v zemi a měl značný vliv na jejich obsah. Skupina Tisk vydávala příslušné tiskové pokyny, podle kterých se řídil obsah tiskovin v zemi, také pořádala porady s žurnalisty, v rámci nichž byly předávány pokyny pro vydávání novin a časopisů. Šéfredaktoři jednotlivých plátků pak odpovídali za správnost obsahu.¹⁹

Každý novinář v Protektorátu, který pracoval v legálním tisku, musel pracovat podle pokynů jmenovaných orgánů. Někteří novináři jen přijímali pokyny a ve své práci byli spíše pasivní, jiní byli však aktivnější, sami vyhledávali patřičná témata a snažili se přebírat iniciativu. Jakub Končelík ve svém díle „Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava“, rozděluje protektorátní novináře přesně do těchto dvou skupin. První skupinu tvořili novináři, kteří pasivitou vyjadřovali svůj nesouhlas s poměry, v tichosti nesouhlasili s režimem, psali pouze dle vydávaných pokynů, avšak netvořili nic navíc. Do druhé skupiny patřili tzv. aktivističtí novináři. Vedeni touhou po vlastním užitku snažili se být co nejvíce aktivními, nejenže plnili pokyny nadřízených, sami se snažili aktivně přispět k propagandě. Analýza časopisu Znova později ukáže, do jaké skupiny patřil Josef Harry Jelínek.²⁰

¹⁷ CEBE, Jan a KONČELÍK, Jakub. *Novinářská aktivismus: protektorátní kolaborantská žurnalistika a její hlavní představitelé z řad šéfredaktorů českého legálního tisku*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C-Literární historie. 2008, roč 5, č. 1-4, s. 39-41. ISSN 0036-5351. Dostupné z: https://publication.fsv.cuni.cz/attachments/387_cebe_koncelik_NM_2008.pdf

¹⁸ PASÁK, Tomáš. *Český periodický tisk na počátku okupace ve světle cenzury a jejích opatření*. In AUC Phi et Hi, roč. 1975, 5, s. 170.

¹⁹ CEBE, Jan a KONČELÍK, Jakub. *Novinářská aktivismus: protektorátní kolaborantská žurnalistika a její hlavní představitelé z řad šéfredaktorů českého legálního tisku*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C-Literární historie. 2008, roč 5, č. 1-4, s. 39-41. ISSN 0036-5351. Dostupné z: https://publication.fsv.cuni.cz/attachments/387_cebe_koncelik_NM_2008.pdf

²⁰ KONČELÍK, Jakub. *Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. In: FORET, Martin, LAPČÍK, Marek a ORSÁG, Petr. *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 305-306. ISBN 978-80-244-2023-3.

Analýza časopisu Znova

Tisk byl v českých zemích v letech 1939- 1945 hlavním nástrojem propagandy a také nástrojem protektorátní moci. Nacistická propaganda v tisku měla jisté specifické prvky, které, jak se ukázalo v rámci mé analýzy, časopis „Znova“ naplňoval. Mezi tyto prvky patří neustálé zlehčování těžkých poměrů a nesnadných životních podmínek v Protektorátu. Periodika většinou obsahovala zprávy neobjektivní a nereálné. Docházelo ke zlehčování či opomíjení úspěchů protivníka, naopak nacistické úspěchy byly pro čtenáře až příliš zveličovány. Propagandistický tisk vykazoval velkou míru populismu a také radikalismu. Příznačné je pro něj také neustálé opakování zažitých hesel.²¹ Časopis „Znova“ se od těchto pravidel propagandy neodchyloval po celou dobu svého vydávání v období Protektorátu. Vyzouval však ještě další propagandistické znaky. Pokud je v časopise uvedeno jméno významné německé postavy, politické či vojenské, je vždy uváděno celé a s příslušnými tituly. K tomuto jménu jsou většinou připojeny patřičné charakteristiky, např. hrdinný, světově proslulý, všemi milovaný, atd. Naproti tomu jména nepohodlných osob jsou uváděna v co nejkratší podobě, navíc jsou k nim často ještě přiřazena hanlivá označení. V časopise „Znova“ to bylo dobře patrné při označování Edvarda Beneš, českého prezidenta v londýnské emigraci. O něm bylo psáno jen jako o Benešovi, většinou je připojeno pojmenování, která má zdůraznit jeho špatnost. V časopise „Znova“ se tak objevují hesla jako štváč Beneš, zbabělec Beneš, atd.

Časopis „Znova“ vyšel poprvé 15. 10. 1938, vydávalo jej Evropské vydavatelstvo v Praze a jako šéfredaktor je od prvního čísla uváděn Josef Harry Jelínek. Zpočátku bylo avizováno, že časopis je týdeník a bude vycházet každou sobotu. „Znova“ se ovšem později přeměnil na měsíčník a v ke konci éry svého vydávání vycházel i nepravidelně. Jelínkovo jméno se přibližně od roku 1939 objevuje častěji i v souvislosti s autorstvím některých článků v časopise „Znova“. Jelínek však své články pravidelně označoval svým jménem až od roku 1940, do té doby se pod texty většinou nepodepisoval. Hned

²¹ GEBHART, Jan. *Proměny válečné propagandy ve světových konfliktech 20. století*. Historie a vojenství, roč. 2000, č. 1, s. 9-10.

v úvodu prvního čísla je uveden článek „Kulturní politika nového Československa“. Pod tímto článkem je jako autor uveden jistý „Politicus“. Domnívám se, že pod tímto označením se schoval právě šéfredaktor Josef Harry Jelínek. K této domněnce mě vedou hned dva důvody. Je více než pravděpodobné, že se v úvodu prvního čísla objeví právě článek šéfredaktora, navíc tento článek je svým tématem i pojetím charakteristický právě pro Jelínka. V pozdějších letech psal Jelínek články podobného tématu a charakteru a byl pod nimi i podepsán. Tento „Politicus“ je v pozdějších číslech uváděn i pod některými dalšími texty. Pro první rok vydávání časopisu „Znova“ je vůbec charakteristické to, že se autoři pod své články většinou nepodepisovali, v prvním ročníku je tak uváděno množství pseudonymů. Tento jev přisuzuji jisté dávce strachu a studu novinářů, kteří nechtěli být zpočátku spojováni s antisemitsky laděnými články, které se v časopise objevovali právě od prvního ročníku. S přeměnou státu v Protektorát Čechy a Morava již byly takto laděné články oficiálně žádoucí a novináři tak neměli potřebu vystupovat pod pseudonymy.²²

Již v roce 1938 se v časopise Znova objevovaly antisemitsky laděné texty a vyskytovaly se pravidelně v každém čísle. Podle textu Pavla Bednaříka „Antisemitismus v českém tisku v období druhé republiky“ bylo pro český tisk časté, že v té době vydával různá varování před židy. Autor textu tento fakt přisuzuje pudu sebezáchovy, neboť v té době se v českých zemích vyskytovalo množství emigrantů z Německa, šlo především o německé Židy, kteří zde hledali útočiště. Avšak druhá republika, izolovaná od ostatních států a podlomená po Mnichovské dohodě, nechtěla zavdat Německu další příčinu ke sváru, proto se v tisku objevovali články s negativními ohlasy na tuto emigraci.²³ Antisemitské články také vykazovaly značnou míru nacionalismu, neboť vyzývaly německé židovské emigranty, aby si neměnili svá příjmení na česká, zároveň čeští obyvatelé byli přemlouváni k tomu, aby německožidovskou emigraci nijak nepodporovali. Někteří čeští novináři mohli tušit změnu poměrů, proto byl pro ně antisemitismus možností, jak upoutat žádoucí pozornost německých orgánů.

²² Politicus. *Kulturní politika nového Československa*. Znova. 1938, roč. 1, 1, s. 1.

²³ BEDNAŘÍK, Petr. *Antisemitismus v českém tisku v období druhé republiky*. In: HAMÁČKOVÁ, V. - HANKOVÁ, M. - LHOTOVÁ, M. *Židé v Čechách*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007, s. 32-45. ISBN 978-80-86889-58-0.

První ročník časopisu *Znova* se tak přizpůsobil antisemitské vlně v českém tisku a mnohé z jeho článků byly také nacionalistické. Hned v prvním čísle byl otisknut článek s názvem „Zlikvidujme Židovsko-německou emigraci“, tento text je však spíše prázdným výkřikem, který nepředkládá žádné důvody či důkazy pro svůj apel. Postoj proti židovské emigraci není ani nijak racionálně vysvětlen. Objevuje se zde pouze řada obvinění, že židovští emigranti jsou většinou obchodníci s pornografií, kokainem, atd.²⁴ V prvním čísle se také objevuje kritika udělení československého státního občanství německému židovskému spisovateli Thomasi Mannovi.²⁵ V jednom z dalších čísel se pak objevuje článek nazvaný „Proč mě mrzí, že jsem Žid!“ Tento text se snaží vzbudit dojem, že jeho autorem je skutečně žid. Text popisuje, jak měl autor těžké dětství, jak postrádal lásku rodičů, kteří před vlastním dítětem upřednostňovali své obchodní zájmy. Zatímco jiné děti mohly věnovat čas hrám, autor textu se v dětství ve volném čase musel učit obchodu. Přestože se autor v dospělosti zamiloval do židovské dívky, oženit se musel s křesťankou, aby tak vyhověl rodičům, kteří chtěli získat dalšího člena do židovské církve.²⁶ Článek je tak jen jakýmsi opakováním a zdůrazňováním zažitých stereotypů o židech, např. že jejich život je zcela pohlcen chladnými obchodními zájmy. Avšak v časopise „Znova“ se objevují i články, které jsou přímo namířené proti konkrétním osobám, ty mají vyloženě štvavý charakter a v tehdejší době mohly být přímo nebezpečné pro ty, o nichž pojednávaly. Texty totiž ukazují na osoby židovského původu, které sice přímo nejmenují, avšak uvádějí, na jaké adrese má daná osoba svou živnost a také zmiňují, čím je pro tehdejší dobu nepohodlná. V textech jsou tak nepřímou představovány osoby náležící k německé emigraci či osoby, které si změnilly své židovské jméno na české. V osmém čísle „Znova“ se dokonce objevil text, který byl namířen proti majiteli jisté restaurace. Ten se autorovi textu znelíbil tím, že zaměstnával cikánskou kapelu. Na závěr článku se tak objevuje výzva, aby s kapelou již nadále nespolupracoval. Na závěr textu je pak připojena výhrůžka: „Neuděláte-li tak, budu považovat za svoji povinnost, jako povinnost žurnalisty k veřejnosti, veřejně

²⁴ *Zlikvidujme německo-českou emigraci*. *Znova*. 1938, roč. 1, č. 1, s. 4.

²⁵ *Znova*. 1938, roč. 1, č. 1.

²⁶ *Proč mě mrzí, že jsem Žid*. *Znova*. 1938, roč. 1, č. 7, s. 71.

označiti podnik, který zaměstnává v Praze, srdci Čech, cikány místo Čechů“.²⁷ Na těchto ukázkách a příkladech je možné si uvědomit, že časopis „Znova“ se již od počátku svého vzniku snažil vnést do společnosti rasovou nenávisť, která byla tolik charakteristická pro tehdejší německý nacistický režim.

Ještě považuji za nutné zmínit pátou stranu prvního čísla, na které byla zveřejněna výzva, která hned v roce 1938 jasně ukázala směřování celého časopisu. V této výzvě stojí: „Pane kancléři Hitlere, vůdče a představiteli německého národa. 11 000 000 slovanských obyvatel československého státu neochvějně věří, že dodržíte slovo a jako jediný představitel celého 80 000 000 národa sjednocených Němců, dokážete nejen svému a našemu národu, ale i celému světu, že nedovedli-li dodržeti smlouvy představitelé demokratických vlád, že dovedete, jako jediný představitel německého lidu dodržet dané slovo i beze smluv národu, o kterém jste jistě nabyli přesvědčení, že ač počtem malý, je velký odvahou a statečností.“ Pod touto výzvou není připsán žádný autor, je však patrné, jakou úctu Adolfu Hitlerovi redakce přiznává už jen samotným oslovením „Pane kanceléři Hitlere, vůdče...“.²⁸ Také je zde dobře patrné zdůraznění zrady demokratických vlád, vůči kterému je do kontrastu dána víra v poctivost Adolfa Hitlera. Sympatizování časopisu „Znova“ s německým režimem je tedy snadno odhalitelné hned od prvního čísla.

V dalších číslech prvního ročníku je patrná snaha zesměšnit a znevážit osobu Edvarda Beneše. Např. článek „S Bohem, pane profesore“, kritizuje Benešovu důvěřivost v západní státy a snaží se zesměšnit Benešův odchod do emigrace.²⁹ V jiných číslech je zase naopak až přehnaně oslavován Emil Hácha, který po Benešovi převzal prezidentský úřad. V osmém čísle časopisu se objevují plné dvě stránky textu, které předkládají kvality nového prezidenta.³⁰

Pro první ročník časopisu „Znova“ bylo také charakteristické, že se autoři některých článků neustále snažili hledat viníky Mnichovské dohody. Za tyto viníky však nebyl

²⁷ *Znova*. 1938, roč. 1, č. 1, s. 81.

²⁸ *Znova*. 1938, roč. 1, č. 1, s. 5.

²⁹ RY. *S Bohem, pane profesore*. *Znova*. 1938, roč. 1, č. 7, s. 69.

³⁰ RY. *Zdravíme vás, pane prezidente*. *Znova*. 1938, roč. 1, č. 8, s. 7.

považován nikdo z německé vlády, hlavní podíl viny byl přisuzován západním státům - Velké Británii a Francii a především pak druhému československému prezidentovi Edvardu Benešovi. Celkově však první ročník časopisu neobsahoval tak štvavé články jako ročníky pozdější, kdy se časopis mnohem více radikalizoval. Rok 1938 přinesl články smířlivě přistupující k Mnichovské dohodě, články antisemitské a výrazně nacionalistické. V prvním ročníku také nalezneme jen málo textů, pod kterými se objevuje jméno jejich autora. Většinou se objevují jen pseudonymy. Ze všech čísel prvního ročníku časopisu „Znova“ tak není patrné, které články psal Josef Harry Jelínek, některé pseudonymy se sice v číslech opakují, např. zmíněný „Politicus“ psal většinou texty stejného typu i zaměření. Protože podobné texty se objevují i v pozdějších ročnících a pod nimi už je podepsán Jelínek, mám důvod se domnívat, že v prvním ročníku Jelínek vystupoval právě jako „Politicus“. Je ovšem možné, že používal i jiných pseudonymů. S jistotou tak autorství v prvním ročníku „Znova“ nelze přisoudit. I když však nemůžeme přesně určit, jaké články Josef Jelínek psal, ze skutečnosti, jaký typ periodika vydával a v jakém zastával post šéfredaktora, však lze jasně vyčíst jeho ideologický postoj. Články v časopise „Znova“ totiž nejsou jen opatrnou snahou nerozhněvat německého souseda. Naopak jsou promyšleně cílené a radikální a již v prvním čísle se objevují známky nesnášenlivé rétoriky. Josef Harry Jelínek je vždy na poslední straně časopisu uveden jako šéfredaktor, přesto neměl odvahu uvést své jméno pod vlastní články, patrně ze strachu, že se situace nemusí vyvinout zcela proněmecky.

V roce 1930 vycházel časopis „Znova“ stále ještě jako týdeník. V prvním čísle druhého ročníku se poprvé Josef Harry Jelínek podepsal pod článek nazvaný „Hej, Slováci“. Tento text se snaží apelovat na příslušníky slovenského národa, aby změnili své vnímání vůči Čechům. Josef Jelínek nikdy neoplýval zvláštním novinářským či spisovatelským nadáním. Jeho články jsou psány jednoduše a drží se výše zmíněných pravidel propagandy v tisku. Většina jeho článků tak postrádá originalitu, témata se často opakují a slovní spojení také. Pro jeho články je také typické rychlé vynášení soudů bez jakýchkoli racionálních podkladů. V tomto konkrétním textu Jelínek

označuje Slováky za nesnášenlivý národ s výbojnou povahou.³¹ Pro druhé číslo časopisu „Znova“, které vyšlo v roce 1939, napsal Jelínek článek „Soumrak kulturní levice“. Tento článek je svým tématem pro Jelínka velmi typický. Zabývá se totiž kritikou Ferdinanda Peroutky, v této kritice pak Jelínek pokračuje i v dalších číslech a přináší neustále nové důvody, proč nelze považovat Peroutku za skutečně významného novináře. Jelínek argumentuje tím, že Ferdinand Peroutka je pro své čtenáře příliš složitý a jeho vyjadřování je pro ně nepochopitelné. Z Jelínkovy strany jde o tvrzení bez jakýchkoli podkladů, Jelínek totiž nijak nevysvětluje, proč je Peroutkův styl čtenářům vzdálen. V textu pak Jelínek cituje některé věty z Peroutkových článků, úmyslně však uvádí jen věty vytržené z kontextu, které mají přesvědčit o Peroutkově pokřiveném smýšlení.³² Kritika Peroutky je jedním z oblíbených témat Josefa Harry Jelínka. Tematicky lze Jelínkovy články v prvních dvou ročnících „Znova“ shrnout do tří okruhů. Prvním je právě kritizování literární práce F. Peroutky, druhým je zesměšňování a kritika Edvarda Beneše a do třetího okruhu lze zařadit jakési apely a články vyzývající české obyvatelstvo k loajalitě s protektorátním zřízením.

S kritikou Peroutky Jelínek pokračuje hned v dalším čísle časopisu článkem „České písemnictví očima žurnalisty“, čtenář se z něj může dozvědět, že Ferdinand Peroutka nikdy nepracoval s objektivními fakty a jeho články jsou tak jen nepodloženými domněnkami. Jelínek Peroutku obviňuje, že nikdy skutečně nehájil žádný zájem a ve svých tvrzeních vychází pouze z dojmů, nikoli z reálného stavu věcí. Z těchto nařčení je patrné, že autorovým cílem bylo pouze pošpinění známého novináře, který byl navíc proslulý svými sympatiemi k osobě Edvarda Beneše. Jelínek obviňuje Peroutku z nevyužívání fakt, sám se ale dopouští toho samého, neboť pro žádné ze svých nařčení neuvádí jediný důkaz. Obsah těchto Jelínkových článků je navíc tak povrchní, že pro jejich napsání autor ani nemusel znát práci či názory kritizovaného jedince.

Oproti roku 1938 se časopis Znova v roce 1939 více radikalizuje. Změna je nejvíce patrná po zřízení Protektorátu Čechy a Morava v březnu roku 1939. O té doby jsou články vyhocenější. Obsah i literární styl svědčí o tom, že „Znova“ je jasným nástrojem

³¹ JELÍNEK, Josef Harry. *Hej, Slováci*. Znova. 1938, roč. 2, č. 1, s. 3-4.

³² JELÍNEK, Josef Harry. *Soumrak kulturní levice*. Znova. 1939, roč. 2, č. 2, s. 22-25.

propagandy. V tomto roce byl časopis tematicky poměrně chudý. Většina článků byla antisemitská, protižidovskou rétoriku pak občasně proložil text útočící na Německu znepřátelené státy a jejich představitele. V každém čísle se objevoval také kratší text s kulturním tématikou. Kulturní rubrika však byla značně omezená, většinou čtenáře seznamovala s publikacemi, které vydávalo Evropské vydavatelstvo, nebo naopak kritizovala díla nepohodlných autorů. Stejný styl si časopis zachovává i v následujícím roce 1940. Přibývá však útoků na zahraniční státníky zejména z Velké Británie a Spojených států. Celá americká vláda je vykreslena jako skupina přátel komunistů či židů. U Winstona Churchilla je pak zdůrazňována jeho slabost, nevůdčí schopnosti a bezradnost nad vývojem situace. Naopak velmi pozitivně se redakce „Znova“ vyjadřuje o fašistické Itálii a jejím představiteli B. Mussolinim. Zde ale považuji za nutné uvést, že texty zmiňující zahraniční státy, ať už pozitivní či negativní, jsou většinou stručné, nepřinášejí žádné aktuality o daných zemích a často jsou vyzdvihovány nepříliš důležité informace o nich. Texty, související se západními demokraciemi, přinášejí silně zkreslené či lživé zprávy a argumenty, které jsou zároveň velmi negativistické.

Během let 1939 a 1940 napsal Josef Jelínek pro „Znova“ několik článků. Nebylo ale pravidlem, že by v každém čísle měl nějaký text. Témata jeho článků se většinou držela mnou uvedených okruhů. Kromě série článků, ve kterých kritizoval Ferdinanda Peroutku, byl výraznějším Jelínkovým počinem ve „Znova“ text pojmenovaný „Kahánek contra Beneš“. Jelínek se v textu snaží podat vysvětlení, proč došlo k Mnichovské dohodě. Zároveň řeší otázku, kdo je vinen vývojem událostí, které vedly právě k Mnichovu. Jako hlavní viník pochopitelně končí Beneš, který odmítal vidět nové skutečnosti a diplomaticky příliš se upínal k slabé Francii. Naproti tomu Dr. Kahánek vývoj událostí od počátku předvídal a upozorňoval na hrozící nebezpečí. Článek přesto nedostál tomu, co Jelínek avizoval v úvodu. Proč došlo k Mnichovské dohodě Jelínek ve skutečnosti nijak nevysvětlil, text je vlastně bez pointy a bez závěru. Jelínek se spokojuje pouze s konstatováním, že Dr. Kahánek naprosto přesně věděl, k jakým událostem v roce 1938 dojde.³³ Tento text mohl být ze strany Jelínka částečně i reklamou na knihy „Beneš contra Beck“ a „Zákulisí prezidentské volby“, jejichž

³³ JELÍNEK, Josef Harry. *Kahánek contra Beneš*. Znova. 1938, roč. 2, č. 4, s. 36-37.

autorem je právě Ferdinand Kahánek. Díla vyšla v Evropském vydavatelstvu a jsou postavena na negativním vyobrazení Edvarda Beneše. Druhý československý prezident je obviňován z manipulace, z odstraňování svých nepřítelů a z chladné touhy po moci.

V roce 1941 je časopis *Znova* uváděn jako měsíčník. V tomto roce jsou časté vzdělávací články o Říši, které seznamují čtenáře s historií či kulturou Německa. Takové články čtenářům např. vysvětlují historii hákového kříže, či popisují činnost německé vlády.³⁴ Velmi často se v časopise objevují přímé citace Adolfa Hitlera, jsou otiskovány jeho projevy nebo jen jejich části. Od tohoto roku také časopis začíná přinášet informace o průběhu války, z nichž se však čtenář v žádném případě nemůže dozvědět úplný a pravdivý stav věcí. Především je slovně napadána Velká Británie, Winston Churchill je popisován jako válečný štváček, který, pro nedostatek pilotů, povolává do armády šestnáctileté chlapce. V textech je dokonce uváděno, že britský ministerský předseda je veden touhou zřídit z celé Evropy britskou kolonii. Dozvídáme se také o nezměrných škodách v Londýně, které zde způsobilo německé bombardování. Nejdříve s většími časovými rozestupy, avšak záhy čím dál častěji, jsou otiskovány články upozorňující na nebezpečí před Ruskem. Čtenářům je předkládána nevyspělost a rozpolcenost této země. Protiruské texty postupně nabývaly na intenzitě a nakonec v nich byla v souvislosti s Ruskem nastolena stejná rétorika, jakou se hovořilo o západních demokratických zemích.

Od tohoto roku až do konce vydávání časopisu se objevují texty přesvědčující a apelující. Jsou psány mnohem důrazněji než v předchozích letech, občas mají takové texty i podobu vyhrožování čtenáři. Články podobného ražení začal od zmiňovaného roku psát také Josef Jelínek. V květnovém čísle „*Znova*“ v roce 1941 je otisknut Jelínkův text „*Předpoklad klidné, poctivé budoucnosti.*“ V něm se Jelínek snažil čtenáře přesvědčit o podvolení se vývoji situace. Nabádal k respektování nových poměrů. Zároveň Jelínek upozorňuje na negativistické skupiny ve společnosti, které narušují společenský vývoj a jsou zdrojem nesnášenlivých společenských nálad.³⁵

³⁴ *Znova*. 1941, roč. 4, č. 1. s 57-58.

³⁵ JELÍNEK, Josef Harry. *Předpoklad klidné, poctivé budoucnosti*. *Znova*. 1941, roč. 4, č. 5, s. 89-90.

Obsah časopisu *Znova* v roce 1941 ovlivnila výměna ve funkci zastupujícího říšského protektora. Začaly být totiž vydávány texty oslavující Reinharda Heydricha. Článek o jeho předchůdci přitom nevyšel ani jeden. Většinou je Heydrich v textech uváděn i s příslušnými státními a vojenskými tituly. V souvislosti s jeho jménem se objevují odkazy na Heydrichovu statečnost a věrnost Říši. Čtenáři je představován jako muž se železnou vůlí, jako zástupce nové a nastupující generace.

V následujícím roce se obsah „*Znova*“ mírně proměnil. Textů, které měly informativní charakter, ubylo na naprosté minimum, a většinu článků tvořily právě různé výzvy k obyvatelům Protektorátu a úvahy nad stavem společnosti. Kulturní rubrika zůstala i nadále zachována, velmi často se v ní objevovaly příznivé recenze na knihy vydávané Evropským vydavatelstvem. Ve čtvrtém čísle „*Znova*“ v roce 1942 vyšel Jelínkův článek „*Dr. Joseph Goebbels: Vom Kaiserhof zur Reichskanzlei Listy z deníku 1932-1933*“. Tento článek je přesně tím, co charakterizuje aktivistické novináře té doby. Je dobře patrné, že napsání daného textu bylo vedeno vypočítavostí a snahou pozitivně ovlivnit nahlížení na svou osobu ze strany německých příslušníků. Jelínkův text však byl velmi přehnaný a zveličený, vykresloval Goebbelse naprosto nereálně jako dokonalého člověka. Článek měl být recenzí na Goebbelsovu knihu, kterou Jelínek popisuje jako veledílo. Samotného Goebbelse představuje coby politika největšího formátu, zdůrazňuje jeho lidskost a dojímací lásku k Vůdci.³⁶ Tento článek však není jediným příkladem přehnané žurnalistiky Harryho Jelínka. Přibližně od roku 1941 si lze povšimnout, že Jelínkovy texty jsou mnohem důraznější, v souvislosti s proněmeckými tématy využívá zveličování a přehánění. Naproti tomu, pokud kritizuje protiněmecké živly, je velmi radikální a nesmlouvavý. Takové články mají pomlouvačný a urážlivý charakter.

Červencové číslo „*Znova*“ v roce 1942 bylo ovlivněno smrtí Reinharda Heydricha. Časopis pochopitelně projevuje lítost nad smrtí zastupujícího říšského protektora, odsuzuje celý atentát a vyjadřuje rozhořčení nad atentátníky, kteří způsobili Heydrichovu smrt i nad londýnskou exilovou vládou, jež atentát podporovala. Harry

³⁶ Josef Harry. *Dr. Joseph Goebbels: Vom Kaiserhof zur Reichskanzlei Listy z deníku 1932-1933*. *Znova*. 1941, roč. 5, č. 4, s. 5.

Jelínek pro toto číslo napsal příznačný článek „Je-li nemocen úd, strádá tím celé tělo“. Jelínek si vypůjčuje teorii sociálního organicismu a přirovnává Německo k organismu, který je tvořen několika orgány, v tomto případě několik státy. Jelínek varuje, že pokud onemocní některý z orgánů, může ohrozit celý organismus. Uvádí, že český národ je údem německé říše a pokud nebude pracovat správně, odumře. V textu se objevuje i alegorie s atentátníky, ti měli být bakteriemi pokoušejícími se infikovat německý organismus.³⁷

Časopis „Znova“ vycházel až do roku 1944, fungoval stále jako měsíčník, avšak nevycházel vždy pravidelně. Poslední výrazné články Josefa Jelínka se objevují v šestém ročníku časopisu. Mají silně výhružný a přímo vyděračský charakter. V šestém čísle Jelínek otiskl svůj článek „Mlčení bývá koncem“. Jelínek se pozastavuje nad tím, jak málo českých spisovatelů a novinářů publikuje. Vyzývá k větší literární činnosti a nakonec vyhrožuje těm, kteří nepublikují na protest: „A tohohle mlčení by pánové měli nechat, dokud je čas. Možná, že by přišla doba, kdy by mluvit ani nemohli“.³⁸ V textu je pak celkem dvakrát tučným písmem zvýrazněna věta „Mlčení bývá koncem“. Na tento Jelínkův článek zřejmě negativně reagovala část spisovatelů a žurnalistů, neboť hned v příštím čísle Jelínek navazuje na svůj článek a sám v něm přiznává, že jeho poslední článek vyvolal většinou negativní reakce. Jelínek se přesto výhružného stylu nevzdává a vyzývá ke spolupráci a k přátelství s Němci. Za příklad pak uvádí hudebního skladatele Antonína Dvořáka, který se ve své tvorbě nechal inspirovat německým skladatelem J. Brahmem.³⁹

Poslední výtisk časopisu Znova vyšel 15. ledna 1944. Do té doby se v něm neobjevil žádný další výraznější Jelínkův článek. V období Protektorátu měli hlavní vliv na podobu periodik právě šéfredaktoři, kteří také nesli plnou zodpovědnost za jejich obsah.⁴⁰ Josef Harry Jelínek jako šéfredaktor měl tedy přímou zodpovědnost za časopis Znova. Šlo o

³⁷ JELÍNEK, Josef Harry. *Je-li nemocen úd, strádá tím celé tělo*. Znova. 1942, roč. 5, č. 5, s. 2-3.

³⁸ JELÍNEK, Josef Harry. *Mlčení bývá koncem*. Znova. 1944, roč. 6, č. 6, s. 77-78.

³⁹ JELÍNEK, Josef Harry. *strach není program*. Znova. 1944, roč. 6, č. 7, s. 97.

⁴⁰ CEBE, Jan a KONČELÍK, Jakub. *Novinářská aktivismus: protektorátní kolaborantská žurnalistika a její hlavní představitelé z řad šéfredaktorů českého legálního tisku. Sborník Národního muzea v Praze, řada C-Literární historie. 2008, roč 5, č. 1-4, s. 39-41. ISSN 0036-5351. Dostupné z: https://publication.fsv.cuni.cz/attachments/387_cebe_koncelik_NM_2008.pdf*

časopis antisemitský, výrazně proněmecký, který ve svých článcích užíval propagandistickou rétoriku. Josef Jelínek nepatřil k těm nejvýznamnějším aktivistickým novinářům v Protektorátu, přesto jej hodnotím jako aktivistického novináře. Svědčí o tom už jen fakt, že se rozhodl založit časopis v pohnuté době roku 1938. Jeho články pak nejsou jen nutným splněním tiskových nařízení, jsou velmi iniciativní a většinou přehnané. Všem proněmeckému vyjadřuje Jelínek přehnanou úctu, naopak protiněmecké vlivy odsuzuje velmi ostře a bojuje proti nim výhružkami. Jeho texty se neustále snaží povzbuzovat nesnášenlivost vůči určitým skupinám obyvatel a aktivně se snaží upozorňovat na ty, jež se nechtějí přizpůsobit protektorátním poměrům. Celkově časopis „Znova“ nepřináší články valné úrovně, jeho texty nestojí na nějakém racionálním podkladu, spíše jen předkládají zažitá propagandistická tvrzení.

Evropské vydavatelstvo

Činnost v Evropském vydavatelstvu započal Josef Harry Jelínek v roce 1938 a působil v něm až do svého rozvodu s Ludmilou Jelínkovou, do roku 1944. V následujícím textu zmiňuji několik děl, které Jelínkovo vydavatelství vydalo a které vytvoří jakýsi průřez jím vydávané literatury v letech 1938-1944. Na těchto vybraných dílech pak demonstruji, na jakou literaturu se Evropské vydavatelstvo zaměřovalo.

Evropské vydavatelstvo vydalo za Jelínkova působení několik politických knih, které mají většinou stejnou tematiku, jsou zaměřeny proti Edvardu Benešovi a proti jím představované politice.

Roku 1930 v Evropském vydavatelstvu vyšla kniha „Světové židovstvo“, jehož autorem byl Dieter Schwarz. Tato kniha je patrně nejvíce antisemitskou knihou, kterou Evropské vydavatelstvo v době Protektorátu vydalo. Dílo předkládá portrét světového židovstva, který je pochopitelně výrazně negativistický. Jsou líčeny všechny možné negativní povahové vlastnosti židů, autor také varuje před jejich neustále rostoucí mocí.⁴¹

V roce 1939 vydalo Evropské vydavatelstvo knihu Ferdinanda Kahánka s názvem „Beneš contra Beck: reportáže a dokumenty“. Novinář Kahánek v tomto díle mapuje problematiku Československo-polských vztahů. Zahraniční politiky obou zemí totiž řešily územní spory. Dílo představuje Edvarda Beneše jako poraženého muže, jemuž zkrachovala diplomatická vyjednávání. Ještě téhož roku pak Evropské vydavatelstvo uvedlo na trh další Kahánkovu knihu s názvem „Zákulisí prezidentské volby“. V ní autor odhaluje okolnosti prezidentské volby, seznamuje čtenáře s názory jednotlivých politiků na možné prezidentské kandidáty a především se staví kriticky ke zvolení Beneše druhým československým prezidentem. Kahánek v úvodu čtenáře ujišťuje: „Kniha není sčítáním, není vedena mstivostí, nenávisť, ničím takovým také nechce být. Poslouží-li pravdě a umožní-li osvětlit celé zákulisí z prosince 1935, vykoná své poslání“.⁴² F. Kahánek se v tomto díle neohání jen pomluvami bez reálného podkladu, na základě

⁴¹ SCHWARZ, Dieter. *Světové Židovstvo: organisace, moc a politika*. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1939. 76 s.

⁴² KAHÁNEK, F. *Zákulisí prezidentské volby Dr. Beneše*. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1939. 123 s.

různých vyjádření politiků a seznamování čtenáře s fakty se jej snaží dovést k tomu, že mezi politickými zástupci v roce 1935 by bylo možné nalézt mnohem vhodnějšího zástupce TGM, než byl Beneš. Obě zmíněná Kahánkova díla mají protibenešovský charakter, svým zaměřením tak dobře zapadla mezi další politickou literaturu Evropského nakladatelstva.

V roce 1943 vydalo Evropské vydavatelstvo mnohem radikálnější protibenešovské dílo, které zároveň nepostrádá prvky antisemitismu. Dílo vyšlo pod názvem „Beneš atentátník“ a jeho autorem je Antonín Bouchal. Bouchalova kniha je psaná velmi urážlivým způsobem, už na první pohled je patrné, že jejím jediným cílem je co nejvíce poškodit a zostudit Beneše v očích českého národa. „...musel vědět, že jest nejvíce nenáviděným člověkem v celé zemi a že lid jej činí odpovědným za tyto logické konce jeho omylů, jeho ješitnost a chorobná touha po moci mu nedovolily pochopiti, že jeho presidentství odzvonilo.“⁴³ Beneš je zde vykreslován jako přítel židů i komunistů. „Beneš... nebyl nikdy ničím jiným než zaprodaným žoldákem Židovstva.“⁴⁴ Židé jsou v knize popisováni jako pohroma československého národa, jako lidé sledující jen své vlastní obchodní zájmy. V poslední kapitole je pak Beneš nazýván zločincem a odsuzován za atentát na R. Heydricha. Bouchal označuje Beneše za „veřejného nepřítele číslo jedna“. Vykresluje obraz československého prezidenta jako namyšleného intrikána, který si vynucoval úctu ostatních. Dílo „Beneš Atentátník“ je jasně propagandistické, neboť odpovídá všem jejím charakteristikám. Neustále opakuje zažitá tvrzení, je silně radikální a populistické. Pro žádné argumenty, které autor uvádí, nemá jediný důkaz a dílu tak nelze přikládat skutečnou hodnotu. V časopise „Znova“ přesto vyšla velmi příznivá recenze knihy Antonína Bouchala lákající čtenáře k odhalení pravé tváře Edvarda Beneše.

V rámci politické literatury vydalo Evropské vydavatelstvo také knihu, jejímž autorem je přímo Josef Harry Jelínek. Kniha nazvaná „Konec velké illuse“ hovoří o pádu Francie,

⁴³ BOUCHAL, Antonín. Beneš atentátník. 1. vyd. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1943. s. 43.

⁴⁴ BOUCHAL, Antonín. Beneš atentátník. 1. vyd. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1943. s. 15.

o jejím pokoření německou říší. V knize se objevuje množství fotografií, na nichž jsou zachycena zničená francouzská města, zdemolované tanky a pancéřová vozidla, které mají čtenářům demonstrovat sílu německého úderu na Francii.⁴⁵ Tyto fotografie pak byly použity i v jednom z čísel časopisu „Znova“.

Josef Harry Jelínek také sestavil „Česko-německý slovník“, který byl vydán 1941. V témže roce vyšel také „Sborník k oslavě stoletých narozenin Antonína Dvořáka“, jehož autorem byl Celestin Rypl. Ve sborníku je zvláště kladen důraz na úctu, kterou český skladatel Antonín Dvořák choval k německému skladateli J. Brahmovi.⁴⁶

Považuji za zajímavé zmínit také jednu knihu Evropského vydavatelstva určenou dětem. Na knihu nazvanou děti „Děti světla“ je upozorněno v časopise „Znova“. Pokládala bych jí z hlediska propagandy za bezvýznamný nakladatelský počin, avšak jeden z článků v časopise „Znova“ mě upozornil, že vydání knihy indických autorů může mít skrytý smysl. Kniha jako taková je opravdu určena dětem, jedná se o povídky vyprávějící různé příběhy z indického prostředí. Ve stejném roce, kdy byla kniha vydána, vyšel v časopise Znova také článek „Obyvatelstvo v Indii“. Tento text vysvětluje systém kast fungující v Indii. Poukazuje zejména na to, že příslušníci různých kast se mezi sebou nemohou mísit, je tedy nemožné uzavřít sňatek s příslušníkem jiné kasty. Pokud k tomu dojde, oba manželé spadnou do kasty nejnižší. V článku je také poukázáno na těžké životní podmínky v Indii, autor textu však vyjadřuje naději nad indickými protesty proti britskému kolonizátorovi a dodává, že poměry v zemi se zlepší, pokud Indie vydrží vzdorovat Británii. Článek je tak vlastně namířen proti Británii, nepříteli Německa. Zároveň však systém kast je v textu popisován tak, že může být chápan jako princip nadřazené a podřazené rasy, který je základním stavebním kamenem nacistické rasové teorie. A stejně jako v případě rasové teorie je i v kastovním systému nežádoucí sblížení příslušníků různě postavených skupin.⁴⁷ Z výše uvedených důvodů je patrné, proč Evropské vydavatelstvo danou knihu vydalo.

⁴⁵ JELÍNEK, Harry Josef. Konec velké illuse. Díl 2, Francie. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1940. 68 s.

⁴⁶ RYPL, Celestin. *Sborník k oslavě stoletých narozenin Antonína Dvořáka 1841-1941*. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1941. 24 s.

⁴⁷ *Znova*. 1941, roč. 5, č. 18, s. 15.

Pokud by v té době Indie vystupovala loajálně vůči Velké Británii, legální vydání indického autora by v době Protektorátu bylo nemyslitelné. Na tomto příkladu je také jasně viditelné, jak činnost Evropského vydavatelstva korespondovala s činností časopisu „Znova“, neboť vždy u příležitosti vydání nějaké knihy Evropským vydavatelstvem, upozorňoval na toto vydání i časopis.

Evropské vydavatelstvo v době Jelínkova fungování vydávalo i další beletristickou literaturu. Vyšly některé detektivní či dobrodružné romány. Většina z nich není nijak významná či ničím zvláštní, Evropské vydavatelstvo vydávalo spíše druhořadou beletrii. Za zmínku ovšem stojí autorství Felixe Achilla de la Cámara u několika knih, o jejichž vydání se Jelínkovo nakladatelství rovněž zasloužilo. Felix Achille de la Cámara byl kolaborant a dokonce příslušník SA. Za svůj život mu vyšlo větší množství různých děl, z nichž ovšem žádné nemělo přílišnou literární úroveň. Cámara se v literatuře většinou orientoval na magická a mysterická témata. Pokoušel se uplatnit i jako filmový scénárista. Z hlediska propagandy stojí za povšimnutí Cámaraovo dílo „Parfumy zla“, z něhož jsou dobře patrné sympatie ke Španělsku, ve kterém v dané době panoval fašistický režim. Z Cámaraových dobrodružných románů lze zmínit např. „Madona Vikingů“ či „Srdcem a kordem“. Z Cámaraových realizovaných scénářů pak chci zmínit dílo „Dívka v modrém“, neboť to po natočení filmu vyšlo také v knižní podobě a se stejným názvem. Příběh je poněkud naivní a opět nepostrádá prvky magičnosti. Cámaraovo literární dílo není nijak hodnotné, ať už z hlediska literárního stylu či obsahu. Považovala jsem však za nutné jej uvést, neboť Cámara byl aktivní kolaborant a právě on je jedním z důkazů toho, jak moc proněmecky orientovaní autoři mohli v Evropském vydavatelstvu vydávat svá díla.⁴⁸

Pokud mám shrnout a zhodnotit knižní tituly vydávané Evropským vydavatelstvem, mohu konstatovat, že Jelínkovo nakladatelství vydávalo převážně dva druhy literatury. Prvním druhem byla propagandistická, antisemitská a politická literatura, která

⁴⁸ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. 183 s.

většinou útočila na osobu Edvarda Beneše. Dalším druhem pak byla literatura beletristická, která zahrnovala různé druhy románů či povídek, v literárním světě v době svého vydání nebyla však příliš výrazná a věhlas nezískala dodnes.

V Evropském vydavatelstvu ale Jelínek nepůsobil až do konce roku 1945. Ještě před koncem války se totiž rozvedl s Ludmilou Bačkovskou a nakladatelství tak musel opustit. V roce 1944 proto založil nové, které pojmenoval Jelínek. Toto Jelínkovo nakladatelství však stihlo uvést na trh pouhé dva tituly. „Pražská bohema“ je dílo, ve kterém jeho autor připomíná významné české umělce. „Josefinismus a jeho dějiny“ je pak historickým dílem autora Eduarda Wintera.

Josef Harry Jelínek od roku 1945

Těsně před koncem války Josef Harry Jelínek utekl za hranice české země. Učinil tak v obavě před změnou poměrů, která měl přinést tresty pro kolaboranty. Josef Harry Jelínek uprchl 17. dubna 1945, tedy přibližně měsíc před koncem druhé světové války, do Německa. Zemské velitelství zažádalo o Jelínkovo zajištění až 20. 11. 1945.⁴⁹ V té době bylo již velmi obtížné Jelínka vystopovat. O životě Josefa Harryho Jelínka od jeho útěku do Německa až do jeho smrti neexistují žádné podložené zprávy. V médiích se objevilo několik informací o tom, že Jelínek působil několik let v Německu. Vedou se spory také o tom, zda i zde měl vlastní nakladatelství. Objevily se také informace, že po krátkém pobytu v Německu, Jelínek odcestoval do Itálie, kde nakonec zemřel. Skutečně usvědčivé informace však neexistují, proto nebudu uvádět nepodložené fámy, kterých se navíc vyskytuje větší množství. Pravdou zůstává, že do Čech Jelínek nikdy k řádnému soudu vydán nebyl a jeho činnost v době Protektorátu Čechy a Morava tak zůstala nepotrestána.

Závěr

Tato práce představuje Josefa Harryho Jelínka především jako novináře a nakladatele. Časopis „Znova“, jehož byl Jelínek šéfredaktorem a dokonce do něj velmi často přispíval svými články, byl orientován výrazně proněmecky. Časopis svými texty kopíroval pravidla propagandy. Snažil se zlehčovat těžké životní podmínky v Protektorátu, předkládal veskrze zprávy neobjektivní a nereálné. Nebral v potaz jakékoli válečné úspěchy protivníků Německa, naopak nacistické úspěchy až příliš zveličoval a oslavoval. Podobným způsobem se časopis vyjadřoval o politických zástupcích soupeřících stran. Představitelé západních demokracií byli zesměšňováni či osočováni z různých zločinů. Nejčastěji časopis Znova útočil na osobu Edvarda Beneše, který byl opakovaně nazýván válečným štváčem. Naproti tomu nacističtí vůdci byli

⁴⁹ BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. s. 179-181.

vykreslování vždy jako nesmírně lidští, stateční a laskaví politici. V časopise jsou také neustále opakována ustálená hesla a slovní spojení, která používala nacistická propaganda. Sám Jelínek byl ve „Znova“ autorem několika článků, z nichž je patrné, že chtěl dávat najevo své proněmecké smýšlení. Jeho články lze ohodnotit jako velmi radikální a štvavé. Některé mají dokonce antisemitský ráz. Svým charakterem se „Znova“ blíží periodikům jako „Vlajka“ či „Árijský boj“.

Literaturu, kterou vydávalo Evropské vydavatelstvo, pak lze označit za literaturu nevelkého významu. Pozornost budí antisemitské dílo „Světové židovstvo“ či Beneše kompromitující kniha „Beneš atentátník“, ale to jen z hlediska propagandy nikoli kvůli skutečné literární hodnotě těchto titulů.

Jelínek nebyl nikterak významným žurnalistou ani nakladatelem. Analýza literárních děl, vydávaných Jelínkovým nakladatelstvím a také analýza časopisu „Znova“ jasně dokládá, že Jelínkovo působení v této oblasti má značně negativní charakter, vyznačuje se pouze snahou co nejvíce se zalíbit německým orgánům. Jelínkova činnost byla většinou motivována finanční odměnou a dosažením společenského postavení či jeho udržením. Zřejmě tak i žurnalistická a nakladatelská činnost byla vedena těmito motivy. Jelínek jakoby se nepozastavoval nad amorálností svého jednání, ještě před vznikem Protektorátu založil časopis, který byl proněmecky orientován a v průběhu let pak tuto orientaci ještě potvrdil. Jelínek jako novinář až do roku 1938 nikdy nepůsobil, tuto profesi si však zvolil právě době měnících se poměrů, v době Mnichovské dohody. Práce v redakci a v nakladatelství však Jelínkovi umožnila dokonale se asimilovat v nové době. Byla pro něj cestou, jak profitovat z pohnutého osudu vlastního národa.

Summary

The analysis of literary works, published Jelínkovým publishing and analysis magazine „Znova“ clearly demonstrates that Jelínek's work in this area has significantly negative, characterized by only effort to as much as possible to please the German authorities. Jelínek's work was mostly motivated by financial reward and the attainment of social status and its maintaining. Obviously as journalistic and editorial activities were led by these motives.

Použitá literatura:

BEDNAŘÍK, Petr. *Antisemitismus v českém tisku v období druhé republiky*. In: HAMÁČKOVÁ, V. - HANKOVÁ, M - LHOTOVÁ, M. *Židé v Čechách*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007, s. 32-45. ISBN 978-80-86889-58-0.

BĚLOHLÁVEK, Arno a DOBEŠ, Karel. *Neprodal jen Karlštejn: literární koláž o Harry Jelínkovi*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1984. 183 s.

BLODIGOVÁ, Alexandra a kol. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Vyd. 1. Praha: Matfyzpress, 2007. 159 s. ISBN 978-80-86732-96-1.

BOUCHAL, Antonín. *Beneš atentátník*. 1. vyd. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1943. 163 s.

CEBE, Jan a KONČELÍK, Jakub. *Novinářská aktivismus: protektorátní kolaborantská žurnalistika a její hlavní představitelé z řad šéfredaktorů českého legálního tisku*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C-Literární historie. 2008, roč 5, 1-4, s. 39-48. ISSN 0036-5351. Dostupné z:

https://publication.fsv.cuni.cz/attachments/387_cebe_koncelik_NM_2008.pdf

FINGER, Antoš. *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003. 503 s. ISBN 80-246-0591-0.

GEBHART, Jan. *Proměny válečné propagandy ve světových konfliktech 20. století*. Historie a vojenství, roč. 2000, 1, s. 3-13.

JELÍNEK, Harry Josef. *Konec velké illuse*. Díl 2, Francie. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1940. 68 s.

KAHÁNEK, F. *Zákulisí presidentské volby Dr. Beneše*. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1939. 123 s.

KOHOUT, Jan, ed. *Děti světla: prózy moderních indických autorů*. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1942. 188 s.

KONČELÍK, Jakub. *Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. In: FORET, Martin, LAPČÍK, Marek a ORSÁG, Petr. *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 431 s. ISBN 978-80-244-2023-3.

KONČELÍK, Jakub, VVEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 310 s. ISBN 978-80-7367-698-8.

MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času 3*. Praha: Eminent, 2012. 273 s. ISBN 978-80-7281-448-0.

PASÁK, Tomáš. *Český periodický tisk na počátku okupace ve světle cenzury a jejích opatření*. In AUC Phi et Hi, roč. 1975, 5, 178 s.

RÉLINK, Karel. *Pražská bohema: vzpomínky na vynikající české umělce*. Praha: Jelínek, 1945. 380 s.

RYPL, Celestin. *Sborník k oslavě stoletých narozenin Antonína Dvořáka 1841-1941*. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1941. 24 s.

SCHWARZ, Dieter. *Světové Židovstvo: organizace, moc a politika*. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1939. 76 s.

Znova. Praha: Evropské vydavatelstvo, 1938-1944.